

KRÚDY GYULA LÁTOGATÁSAI

A régi Belvárosban I.

A MAGYAR KIRÁLY TÁRSASKOCSIJA

Pestre először a Magyar Király társaskocsiján robogtam be, mert még nem felejtettem el nyíregyházi urfiskodásomat; másrészt: a reggel hat óra tájban megérkező személyvonatról leszállva a keleti pályaudvar karboltszagos, fáradt levegőjű üvegcsarnokában, a messziről jött vasúti mozdonyok és személykocsik között nyíregyházi ismerősöket véltem látni; — így a második osztályú kupéja ablakából éppen akkor kiálltotta Juhász Etele (ez a kedves nyíregyházi gavallér, aki Pestre is vasalt pepita-nadrágban érkezett) azt a szót, hogy: „Mózi“, ahogyan a Bencei Gyula bandájában a cimbalom- és bögőhordozó embert nevezték és Etele jogosan gondolhatta, hogy a pesti pályaudvaron is Mózinak hívják a vasúti hordárokat, akik majd az ő útításkáját a „komfortáblí-fiákeren“ elhelyezik. Mert a hordárok első kérdése mindig az volt Pesten az idegenhez: „Egy- vagy kétfogatú kocsit parancsol, méltóságos úr?“

En „paktáskámat“ a Magyar Király lődörgő „hauzkechtjére“ (vagy tán franciásan „lőndiné“-jére) bíztam, mert azt hittem, hogy ez a legelőkelőbb dolog, amit az adott körülmények között tehetek. A „paktáska“ ugyanaz volt, amely hajdanában a szatmári Jézus-társaságbeli atyákhoz, később a podolini kegyesrendiekhez elkísérgetett tanulóeimben és mint mindig, a vasúti postakocsiban utazott, mert egy esztendőre való ruhával, fehérneművel és kincsetérő holmikkal volt megrakva anyám és nagyanyám felügyelete alatt. En szívesebben utaztam volna egy hetke kis börtáskával, mint például Juhász Etele, aki csak egy-kétnapi tartózkodásra „rándult“ a fővárosba. De nagyanyám a nagy, terjedel-

mes, tekintélyes és sok mindenféle állomási cédulával beragasztott ládát javasolta, mert véleménye szerint idegen városba minél nagyobb poggyásszal kell megérkezni (amint hogy ebben a kérdésben is oly igaza volt, mint sok mindenben az életben). A boldog szépezzégi diákeveknek tanúja, a Duchonkissasszonyoknak darabideig ruhatára, a poprádfelkai vasútállomáson éveken át megérkező nagy, szürke utazóláda, amelybe még most is beleférhettem volna a pesti stáción: már a Magyar Király-szálloda társaskocsijának a tetőjére került és a ferencjózsef-szakállas, szárnyaskabátos, aranyzsinóros sapkájú kapus, aki akkoriban a társaskocsival a pályaudvarokat járta: nyilván „jófogat“ vélt csinálni velem, amikor fiatal földesúrként a társaskocsi belsejébe segített, ahol egymagamban ültem a kopott bársonypamlagon, míg a tekintélyes portás nagy hasával, szalónkabátjában a társaskocsi lépcsőjén állott, „mint a városon végigrobogtunk, mintha a „legmagosabb udvarnál“ tanulta volna az etikettet. Ez is régen történt meg valakivel Pesten!

A PÁRIZSI-UTCÁBAN

En azonban rövidesen búcsút mondtam mindazoknak a „tündéri“ lehetőségeknek, amelyek akkor következtek volna el életemben, ha mindvégig otthagynom a Magyar Király cvikeres portását (fekete szallagon viselte a esíptetőt ez a komoly férfiú, aki tán a legszébben tudott köszönni Pesten ezidőtájt a vidékieknek) a társaskocsi lépcsőjén álldogálni. Néha talán még azt is megérhettem volna, hogy kofferemmel együtt körülkocsikáztam a városban, mint vidéki Baronetet. Azonban eszembe jutott nagyanyám egyetlen tanácsa, amelyet búcsúcsókjával a fülemben súgott: „Ha nagy bajba kerülnél Pesten, egyenesen rokonomhoz, Radics Pepihez siess. Habár én nem szeretem őt... De nem árt, ha címét tudod.“

Ez a Radies Pepi suszter volt a Párizsi-utcában és ott kerestem fel boltjában, habár semmi nagyobb bajom nem volt még akkoriban. Kistermetű, dunántúli ember volt, pápaszemével inkább egy sváb „peleskei notáriushoz“ hasonlított, mint előkelő pesti „üzlet-emberhez“, akinek szomszédja jobbról egy szöke, fehérynakú „fűzőkészítőnő“, balról egy kedves, álmatag, hosszú szempillájú, hamúszürke-szemű keztűsné volt. Radies Pepi pedig valóban jegyzője volt darabideig a Cipész Ipartársulatnak, magas, álló íróasztala emlékében még boltjában állott, de a Társulat politikai okokból más jegyzőt választott és „Pepi bácsi“ gey, szürkülő korához már nem igen illő, fiatalos, de jól megtermett és rengődereku menyecskevel cipőt varrt és árult a Párizsi-utcában.)

Az első látogatás után, a Párizsi-utcában maradtam, mert felejthetetlen utcájával ez a régi Pestnek, ha valaki közelebbről megismerte az itteni életet, akár csak egy vargaszékéről is (amelyen „én üldögéltem“ vidékies, úrfis allűrökkel, gyöngyházgombos szürke, férdig érő télikabátban, amilyenben később a hírnevesebb cigányprimások és a fiákéres gazdák mutatkoztak Pesten), míg „Pepi bácsi“ zöld kötényében, pápaszemével állt a pultnak támaszkodva, mintha cipőre alkudoznának; pedig egész délután a földigérő függöny mögül kihallatszó női hangokat figyeltük, ahol a menyecske szendergett egy pamlagon, hol meg fedelek kancsóból sört ivott, hol meg bécsi kuplékat zümmögött — dűdölt — harmonikázott magában, mire estefelé pirospapucsos lábával kirúgott a függöny mögül, ami azt jelentette, hogy a párizsi-utcai boltot be lehet zárni, mehetnek haza a Gyep-utcába, ahol igazí lakásuk volt.

De Pepi bácsi első este eljött velem a Régi Zenélő Órába és ott Podmaniczky Frigyesről beszélt, aki „kuncsaftja“ volt és aki-

nek ismerettségére most már nemcsak a saját jövődjét, hanem az enyémét is alapítgatta a kedves, naiv, szürke suszter bácsi, amikor néhány pohár sört felhajtott. Pedig nem volt korhely ember, inkább szerelmes természetű. Lolába volt nagyon szerelmes.

PODMANICZKY FRIGYES MEGJELENÉSE

— „Mostanában, mikor drága, jó, angyali lelkületű Nóm ölébe hajtom fáradt fejem és régi hölgyismerőseim látogatásait a pamlagon fekvve, csak álmodozva fogadom...

Egy regénykönyvből olvasta ezt lelkesen és csillogó hangon az öreg suszter bácsi a Párizsi-utcában, a kesztűsbolt és fűzősbolt szomszédágában, hol az én mulattatásomra, hol meg a függöny-mögött fekvő Lola szórakoztatására, mikor a regénykönyv szerzője, Podmaniczky Frigyes báró az üvegtetővel fedett utcácskába a Koronaherecz-utca felől déltájban belépett és itt szemlét tartott az „Új-Budapest“ felett, amely kedvenc álma volt az öreg úrnak.

Ezidőtájt még nem volt olyan öregember a nevezetes báró, mint a régi pestiek emlékeztetésében öxcellenciája mindvégig megmaradt. Én „vidéki szemmel“ néztem őt, mint ahogy D. G. Gy.-tól és Kálnay Lászlótól tanultam az emberismeretet: az „öreg báró“ még javában elkeresztelhető volt akár egy vidéki kávéházi pénztárosnő-bálványaként, akár pedig „fenszterek“ alatt promenádozva muskátlis viágcserepeknek és mögöttük varrogató kiscasszonyoknak.

Magastermetű, igen piros, szinte kicsattanó-esinosarcú úriember volt, sovány, de izmos, csak a lábával volt valami baj, mert az ő korában a vidéki kövezeteken még másképpen szokták rakogatni a lábakat az úriemberek. („Az operai-ballerinák táncolnak most a

Báró helyett! — mond suttogó hangon „Pepi bácsi.“) A testtartása azonban kifogástalan volt, — körülbelül kockás nadrágjának kivasalt térdétől kezdve felfelé magastetejű kálapjáig. Az összesodrott, kampós napernyőjét is úgy vitte balesuklóján, mint a vidéki huszárfőhadnagyok a kardjukat és karpereceiket az én időmben és lumpolásaik közben. Vörös volt a nyaka is, ami azt jelentette, hogy fiatalember korában rőt-barua lehetett a haja és szakálla, amelynek bárányfehérsége ugyancsak az 5-ik czredbeli tisztek mentepremjéhez hasonlított. („Egykor a honvédhuszáraknál kapitányi sarzsója volt“, — súgta első pesti kaluzos és oktatóm, a párizsi-utcai kis cipőboltoz.) Igen jól szabott, de különös ruhái voltak, amelyeket sehogys tudtam megérteni vidéki szememmel, ahol a gavallérok atyám vagy nagyatyám módjára öltöztek és már jelentős eltérés volt a szokásos úridivatban így Juhász Etele állandóan bokréfára kötött kékbabos, fehérselyem nyakkenője is.

A Báró, miután köszönt a keztyűsnének (mint általában az üvegetős, tiszta, virágzagú és mindig jól söpört utcácska összes „bolti“ hölgyeinek), belépett Radies József „üzletébe“, ahol én a vargaszékéről (Lola a függöny mögül), a pultjához támaszkodó kis szuster bácsi felolvasását hallgattuk. A Báró nagyon meg volt elégedve, hogy régi regénykönyvét találta rokonom kezében, egy pár gombos, sárga cipőt rendelt, még pedig „parafatalppal“, — holott a vidéki gavallérok nyaranta gumitalpú cipőben jártak, hogy ruganyos léptekre szoktassák magukat. A Báró ezután köszönt a szomszédban a mider-varrónőnek is és kísértelt az utcából. („Most megy friss virágot venni a gomblyukába, a Szervitásterre“, — mond még halkabban Pepi bácsi és tiszteletteljesen nézett az öreg kegyelmes úr után.)

MIRE VOLT KISZEMELVE AZ ÖREG BÁRÓ?

A párizsi-utcai fűzővarrónő boltja küszöbén állva, Podmaniczky Frigyes báró udvarias köszönésére egyszer így felelt:

— Kegyelmes uram, én már nem igényelek az életemtől sokat, se számozatlan bérkocsit, se gyémántos nyakláncokat, se palotákat, mint némely iskolatársnóm, akivel együtt kezdtem az életet. Én már csak nyugalmat és csendet szeretnék, hogy öregapámnak, aki a házáért harcolt 1848/49-ben és szegény anyámnak, aki varrásból nevelt engem: némi segítséggel szolgálhassak öreg napjaimra. Nekem már nem kell semmi, amíg dolgozni tudok a két karommal. De, kegyelmes uram, ha az a vöröshajú, gyöngytyúkhangú, paraszt tramlip, aki csak a verkleiseknél tanult meg énekelni, tovább is a fejem fölött porolja a moekos szőnyegeit és rázza rongyait: akkor, kegyelmes uram, elfelejtem, hogy urinó vagyok és úgy megverem azt a gyógykövácsnét, hogy innen egyenesen a Bókay-ispotályba viszik! — mond a fűzőkészítő és fehér blúzában, síma, fekete szoknyájában, de minden nap „nőfodrász kezétől megfésülten“ kiállott a Párizsi-utca közepére és a méltóságteljes Öreg Bárónak nagy meglepetésére egy emeleti ablak felé mutatott, ahonnan állítólag napközben megjegyzéseket szokott tenni a Párizsi-utca kereskedőhölgyeire egy asszony-ság, akinek sikerült férjhezmenni egy „fogorvoshoz“.

Az öreg Bárónak néhanapján ilyen dolgokban is rendet kellett csinálni, — efajta kényelmetlen „nőies természetű“ ügyekben, amelyek leginkább teszik próbára a bárók bátorságát, — amíg a fűzővarrónők és kesztyűsnők köszöngéseit ismét a régi szelíd, megbocsátó mosolyával fogadta. („Némlich, — mondta kis szuster-rokonom dunántúli hangon, — őexcellenciája van kiszemelve arra nézve, hogy az új fővárost, rendszabályozza.“) (Folyt. köv.)